

Katona emlékkönyv. A költő halálának százados fordulóján kiadja a kecskeméti Katona József Kör. Szerkesztette *Hajnóczy Iván dr.* Kecskemét, 1930. 8-r. 131 l. 1 műmelléklet.

A legnagyobb magyar tragédiaköltő emléke még most, halálának századik évfordulóján sem lobogott fel igazán. Mintha a közöny, a meg nem értés fátyma még most is fölötte lebegne, és nem volna ebben a nemzetben életerő, hogy országos lelkesedéssel üzze el azt. Ma sem ismerjük eléggé Katonát. Ezen a hiányon akar segíteni a kecskeméti Katona József Kör, a Katonára vonatkozó, «nem eléggé ismert» irodalmi anyag «föltárásával». Az emlékkönyv tehát három új cikket kívül részben még meg nem jelent Katona-kéziratokat közöl, részben már régebben megjelent, nehezen hozzáférhető, s valóban «alapvető» dolgozatokat.

Csányi János munkája (Társalkodó, 1840) ad először jellemzést Katonáról irodalmunkban. Csányi «hivatalbeli társa» és barátja volt a költőnek, jól ismerhette. A kis életrajzi vázlat, jellemrajz és Katona munkásságának egészen rövid ismertetése tévedései ellenére is hasznos olvasmány azoknak, akik a költő lelkéhez közelebb akarnak férkőzni. A második ilyen régebbi dolgozat Sebeshelyi Gábor (Gyurmán Adolf) bírálata (Életképek, 1845). Egész kis értekezéssé tágul ez az alapos kritika. Az általános tájékoztatás után sorba veszi a tragédia főbb szereplőit, mesteri módon jellemzi valamennyit; mindenütt feltűnik Gyurmánnak egy-egy érdekes, sőt mélyreható megjegyzése — ma is örömmel olvashatja minden szakember e 85 éves munkát.

Az új cikkek közül Hajnóczy Iván dr. kis ismertetése *Katona-emlékek Kecskeméten* beszámol a többé-kevésbbé hiteles «tárgyi» emlékekről. A «kéziratos» emlékeket négy csoportban sorolja fel (I. A Miletz-féle gyűjtemény, II. A Hornyik-féle gyűjtemény, III. A Geday-féle iratok, IV. A városi levéltár saját anyaga.). A negyedik csoport kéziratos emlékből kapunk itt most nyomtatásban kettőt. Az egyik *Katona József vadásznaplója* — vagy amint ő maga mondja: *A' | Vacsi Vadász Társaság' | csőtörtőkölhetetlen | Protocolluma. . . . Hihetetlen Forrásokból | össze szedte a Társaság Notáriussa. | 1824-ben. . . .* A napló 1829. évvel zárul, hozzácsatlakozik azonban mintegy függelékül *A Vadász Esküvés Formája* (meszlős Poharat vévén). Különös humorral jellemzi itt Katona a társaság tagjait; köztük saját magát is. A tréfás, kedélyes hangú napló a költő kecskeméti hivatalnokéletéhez ad érdekes adalékot. A másik *Katona 1822. évi felirat-tervezete* Koháry Ferenc herceghez, Kecskemét földesurához. A szegénysorsú, a városi magistratustól szenvedő jobbágnép bajaira kér orvoslást a hercegtől, annak *hiv. jobbágyi* nevében. Szép bizonyossága Katona emberszerető, nemes lelkének

Katona József költői öntudatossága c. új dolgozat szerzője, Marton Sándor, azzal kezdi, hogy nem szakértőknek ír — pedig munkája a tudománynak is tesz szolgálatot azzal, hogy rámutat, bár jórészt csak feltevés alakjában, Katona egy-két mintájára, mestereire, s tanulmányainak eredeti, egyéni felfogásával való harmonikus összeforrasztására. Érdekesen fejtegeti vagy legalább is nyitja meg újra Bánk tragikumának problémáját, új megvilágításra adva alkalmat. (Elfogadja Gyulainak «legjobban alátámasztott» elméletét, de a saját módosításával.) Ez a kérdés szinte szétfeszíti

dolgozatát; egyébként is annyi problémát tömött bele, hogy megoldásuk egy íven, már a hely szűke miatt is: szinte lehetetlen. Az értekezés azonban így is az emlékkönyv legszebb része.

Dr. Bartucz Lajos *Katona József földi maradványainak exhumálásáról* ír, de semmi újat nem állapít meg számunkra; amit mond, az az irodalomtörténet eddigi adatait nem módosítja.

Már az előszó jelzi, hogy teljességre törekvő Katona-bibliografiát is kapunk. Hajnóczy Iván dr. *Katona életének és műveinek bibliográfiája* címmel közli az összeállítást. De már gondolkodóba ejt a cím alatt levő megjegyzés: «A városi könyvtár jegyzéke alapján», hármas csoportosítása pedig (I. *Bánk bán végleges szövegének kiadásai*. II. *Bánk bán fordításai* III. *Egyéb.*) arra a megállapításra is feljogosít, hogy ez az összeállítás rendszertelen, vagy ami azzal adaequat: nem tudományos. A kitűzött célját, a teljességet is csak megközelítette az összeállító, mert hiányzik néhány adat. Egyet-kettőt meg is említhetünk: Heinrich Gusztáv dr.: *Grillparzer Bánk-bán tragoediája*. Figy. (III.) 1877: 379. l.; — U. az: *Bánk bán a német költészetben*. 1879 — Ism. Dukay Vilmos Havi Szle., 1879: 344—348. l. — Figy. (V.) 1879 398. l.; — Gombocz Zoltán: *Bánk bán egy ismeretlen francia földolgozása*. Bp. Szle., (XCIX.) 1899: 460—466. l.; — Heinrich Gusztáv: *A Bánk bán regény*. Bp. Szle., (CVI.) 1901: 283—287. l.; — Kropf Lajos: *Bánk bán az angol irodalomban*. Bp. Szle., (CXVIII.) 1904: 70—81. l. — stb. Ez a hiány nem jelentős baj, rendszertelensége azonban már hiba. Rendszertelensége abban van, hogy nem választja külön — pedig ezt már Szinyei is megtette — a költő műveinek szorosabb értelemben vett bibliográfiáját, a róla, életéről és műveiről szóló munkáktól, dolgozatoktól, adatoktól (repertorium). Ezt a két csoportot azután többszörösen alcsoportokra kellett volna osztania. Az elrendezésnek ez a gondolata nem új, Császár Elemér már 1911-ben¹ ajánlotta, Gulyás Pál pedig 1917-ben² jórészt meg is valósította, sőt a *Magyar életrajzi lexikon*át is ilyen módon készíti. Hajnóczy Katona-irodalma így is nagy érték, de nehezen kezelhető: ez a hibája.

A tartalmas emlékkönyv utolsó cikke a már elhunyt Liszka Bélának Hajnóczytól kiegészített dolgozata: *A kecskeméti színház és színészet múltja*. Egyes részletek már jelentek meg belőle régebben, itt a kezdettől egészen napjainkig kapjuk Kecskemét színi ügyeinek történetét. Majdnem krónikaszerű előadásban nagy tömeg adathoz jutnak ebből a terjedelmes dolgozathól a színház- és színésztörténet iránt érdeklődők.

Íme egész sor értékes munka került eléink ebben az emlékkönyvben, dicséretére válik ez elsősorban a szerkesztőnek, de a kecskeméti Katona József Kört is elismerés illeti azért, hogy a mai nehéz anyagi viszonyok közepett jóformán egyedül hozott áldozatot az országban nagy költő emlékének.

HEGEDŰS ZOLTÁN.

¹ Akad. Ért. 1911: 282—283. l. jegyzet.

² *Egy negyedszázad Arany János-irodalma*. Irod. 1917: 134—157. l.